

Perón avlägger presidenteden 1946 med guldsmidiga ministrar som vittnen.

PERÓN kommer till makten

Av HERBERT TINGSTEN

3/1

DEN ATMOSFÄR av diktatur som man känner från politiska studier i Mussolinis Italien och Hitlers Tyskland möter ånyo, om också förtunnad och förmildrad, i Argentina. Den framträder hos de tveksamma och kritiska i en blandning av misstänksamhet, befogad fruktan och skuggrädsla. Vid samtal på en restaurang undviker man politik; då ämnet berörs ser man sig oroligt kring i lokalen och sänker rösten; namnet Perón uttalas inte högt, eftersom de samtalande är vana vid att i det sammanhanget inte använda några vackra ord. Då jag besöker kända mötståndare till regimen förklarar de att polisen känner till vårt sammanträffande; med en förening av ängslan och stolthet säger de sig stå under ständig övervakning. Hos regimens anhängare möter en hetsig entusiasm som ständigt tycks redo att möta en befarad utmaning, någon gång också sådana antydningar om inre avståndstagande och taktiska motiv som hör den förljugna anpassningen till. De obligatoriska intervjuerna med resenärer från det avlägsna Sverige ger även besked om stämningen. I de tidningar som står utanför perónismen berör man inte argentinsk politik; då regimens språkrör, Democracia, intervjuar pressas jag däremot att säga några beundrande ord om Perón, och vägran att följa dessa inviter hindrar inte tidningen att — för vidare befordran till den svenska pressen — påstå att besökaren varit imponerad av den väldiga anslutningen till regimen. Även de obetydligaste anledningar utnyttjas till propaganda. Det gäller att sprida förskönande uppgifter om Argentina utomlands och att sedan inför argentinarna själva presentera dessa uppgifter som yttervärldens syn på saken.

Jämförelsen med fascism och nazism får dock inte fattas som ett likställande. Både i fråga om uppkomst och organisation är Peróns regim mild och tolerant, sedd mot bakgrunden av Hitlers eller Stalins vålden. Det finns inga koncentrationsläger,

ingen systematisk tortyr. En viss opposition är tillåten och har hela tiden varit tillåten; andra partier än det perónistiska får inom snäva gränser vara verksamma; partiet har inte blivit ett med staten, det finns ingen partimilis och ingen partipolis. Vad som föreligger är en militärdiktatur, som efter de stora europeiska mönstren tenderar att omvandlas i ett totalitärt tyranni. Man trampar här inte, som Mussolini för tjugu år sedan sade sig göra, "på frihetsgudinnans mulnade lik"; man är i färd med att sakta, nästan omärkligt, strypa friheten.

*

Under de första årtiondena efter sekelskiftet syntes Argentina vara på god väg mot en stabil och någorlunda demokratisk ordning. Den politiska friheten respekterades, presidenterna valdes författningsenligt av folket, undervisningen var mera allmän och effektiv än i någon annan sydamerikansk stat utom Uruguay, makten övergick successivt från

Perón i skjortärmarna och talarpose.

klassen av konservativa godsägare till mera reformvänliga riktningar, stödda av medelklassen och de burgna arbetarna. Den bestickning och de påtryckningar vid valen som traditionellt förekom beivrades under president Sáenz-Peña (omkring 1910) genom en ny vallag, som bland annat stadgade om hemlig röstning och röstpikt. Det radikala partiet, till sina allmänna syften närmast motsvarande de liberala partierna i Europa, satt därefter under en följd av år vid makten. Dess ställning försvagades emellertid genom godtyckliga ingrepp i den statliga och kommunala förvaltningen, maktställningens utnyttjande vid ämbets tillsättningar och några avslöjanden om korruption — både de konservativa och de i Buenos Aires starka socialisterna skärpte sin opposition. Den fredliga utvecklingen avbröts genom en militärrevolt år 1930, som gav de konservativa makten. Sedan dess har ett på fria och hederliga val byggt majoritetsstyret inte funnits i Argentina.

Det konservativa styret, som varade tretton år, upprätthöll emellertid i stort sett principerna om politisk frihet och obegränsad debatt. Det typiska för detta styre var dirigeringen av valen, i nödfall kompletterad med förfälskning av valresultaten. Ambetsmännen och godsägarna framtvang, främst på landsbygden, genom hot och löften röstning på regeringens kandidater, motståndare hindrades med våld att rösta, valnämnderna förvanskade röst-siffrorna. Detta med osannolik precision fungerande system försvaras än i dag av de konservativa ledarna. "Vi förfälskade valen", yttrar en av partiets främsta ministrar från den tiden, "det är sant, men vi gjorde det i landets intresse. Nu har vi en regim som bättre representerar folkets okunnighet och våldsamt, men den är sämre för landet."

De konservativa störtades i juni 1943 av en ny militärrevolt, ursprunget till den nu bestående regimen. Varför armén, eller rättare sagt ett antal högre officerare i spetsen för några vid huvudstaden förlagda regementen, denna gång skred till aktion är oklart och omstritt. Man fann stöd i det utbredda folkliga missnöjet — de radikala hälsade till en början omstörtningen med glädje —, men den folkliga inspirationen var säkerligen ej avgörande. Utom tvivel står att många medlemmar av den agerande militärklicken var nationalistiska som stod i nära förbindelse med italienska och tyska propagandister; med all sannolikhet hyste de, eller hade de åtminstone hyst, planer på att i förbund med segrande axelmakter göra Argentina till Sydamerikas ledande stat. Då maktövertagandet kom just som nazismens stjärna definitivt dalade blev dess konsekvenser likväl främst av inrikespolitisk natur. Efter en kort tid av hänsynslös diktatur började de nya maktbärarna att söka folkligt stöd för sitt fortsatta välde. I detta sammanhang framträdde låvarande översten Juan Perón som juntans talesman med en agitators vältalighet och en reklamagents påpasslighet. Efter en rad föga utredda förvecklingar — ny militärkupp februari 1944, Peróns arrestering av militära kamrater den 12 oktober 1945 och hans frigivning fem dagar senare — var Perón obestridd ledare av armé och förvaltning; i februari 1946 uppträdde han i spetsen för det nybildade "arbetarpartiet" som kandidat till presidentposten.

Peróns kampanj före detta val erinrar om en rad historiska uppvisningar i demagogi: Ludvig Napoleon 1848, Boulanger 1888—89, Hitler 1930—33. Till Peróns parti sällade sig missnöjda andrarangspolitiker ur alla läger, från socialistiska fackföreningsmän till konservativa jordägare. Partiet värdjade till alla missnöjda valmän; enligt ett dekret före julen 1945 fick alla anställda och arbetare en gratifikation på en månadslön, och stora löneförhöjningar utlovades efter segern; ett par stora gods exproprierades strax före valen, och på landsbygden talade agitatorerna om att all jord skulle utdelas till arrendatorer och stutare om Perón fick makten. Till den sociala linjen knöts nationella och religiösa signaler. Stormakterna, och särskilt USA, anklagades för att genom investeringar och ekonomiska påtryckningar förslava det argentinska folket; på samma sätt hade Mussolini och Hitler vunnit röster tio eller tjugو år tidigare. Då det amerikanska utrikesdepartementet två veckor före valet publicerade en blå bok om Argentinas och särskilt Peróns förbindelser med nazismen fann perónisterna här ett stöd för påståendet om amerikansk inblandning i argentinsk politik. Den katolska kyrkan vann genom löften om återinförande av konfessionell undervisning i skolorna — även på den punkten tjänade de europeiska diktatorerna till förebild —, och de främsta prelaterna lät i alla kyrkor uppläsa ett brev som visserligen inte tog parti för Perón, men väl mot hans medtävlare. Med propagandan förenades begränsningar i motståndarnas

frihet att agitera; möten förbjöds genom förordningar eller upplöstes genom av polisen tolererade ligistupptåg, en mängd godtyckliga häktningar företogs. Själva valet försiggick i lugn och ordning, utan påtryckningar eller förvanskningar. Perón segrade över oppositionens kandidat, en föga betydande radikal partiman, med knapp majoritet, omkring 200.000 röster på bortåt 2,8 miljoner avgivna.

De val som under de följande åren ägt rum har i det hela varit av samma karaktär, och de har inte medfört någon ändring av det politiska läget. Vid valen till deputeradekammaren i mars 1948 fick perónistpartiet 1.409.000 röster mot oppositionens 1.100.000; av de sex oppositionspartierna fick radikalerna 629.000, socialisterna 150.000 (varav 115.000 i huvudstaden) och kommunisterna 83.000 röster. Kamraren består efter valet av 110 perónister, 44 radikaler och 4 medlemmar av andra partier. Senaten, som väljs av provinsrepresentationerna, är alltigenom perónistisk. I december 1948 valdes en konstituerande nationalförsamling för utarbetande av en ny författning; resultatet blev ungefär detsamma som vid valet av deputeradekammaren samma år, med den skillnaden att socialisterna förklarade valen i bojkott. Den nya författningen av den 11 mars 1949 — den första sedan 1853 — legaliserar inte diktaturen, utan går i det väsentliga på traditionellt demokratiska linjer.

Därmed är vi framme vid rågan om den argentinska diktaturens struktur, sociala förknäring och politiska syften.

(Föregående artiklar i serien var införda den 27, 29 och 31 december.)

Peróndemonstration den 17 oktober.